

372).

I és natural que es vagi imposar aquesta terminació femenina, tractant-se del nom d'una dona: en efecte totes les llengües romàniques hi presenten formes en -a; i encara que l'it. i alguns dels seus dialectes tenen formes provinents de SŌCĒRA i del masculí SŌCĒRUM, tota la resta del neo-llatí (fins i tot el romanès i els parlars del Migdia d'Itàlia) parteixen de SOCRA; d'aquest es va extraure un masculí SOCRUS, tardà, si bé ja documentat en alguns glossaris (traduint *πενθερός* CGL II, 401.2, 185.31). La sogra fa en la vida familiar un paper més important que el sogre, per la seva difícil relació de cara a la nora, i per la vida més casolana de totes dues.

Es aquesta la relació que diluciden, o que ens deïxen llegir entre línies, els citats passatges de JRoig, i fins de Muntaner, JMartorell i l'eiximpli; de vegades en relleu indirecte, pels casos excepcionals, i quasi heroïcs, de Rut i Noemi i de la vella terenciana; car és clar que sovint el tort no és de la banda de la vella, o està molt repartit; recordem la dita, tan catalana: «a tu t'ho dic, sogra: entén-t'hi, nora» [Belv.]. Així es comprèn que el seu nom vagi servir de base per a la denominació romànica d'ell i de la sogra.

DERIV.: *Consogra*, -gre [Lab.], del ll. CONSŌCRUS 'la consogra', del qual provenen les formes hispàniques d'aquesta denominació, amb adaptació a l'accentuació del primitiu SOCRUS (mentre que el roms. *cuscru* i l'alb. *krushk*, VRom. VI, 222, han mantingut l'accentuació clàssica). *Sograstra*, -astre (pron. vulgarment -asta, -aste, per dissim., DAG.). *Bessogra*. *Ressogra*.

Soguejador, *soguejar*, *soguer*, *sogueta*, V. *soga* *Sogueu*, V. *seguir* *Soguilla*, V. *soga* *Soguir*, V. *seguir* *Sogullada*, V. *socollada* (SOCA) *Soi*, *soiar*, V. *soll*, *sollar*

Sois, -oissos («la penya submarina --- coberta de soïssos ---»), Ruyra, *Pinya de Rosa* I, 29 'eriçons de mar', alteració de *els oriços*, com s'ha explicat ací, III, 420a19ss., 24ss. Amb la mateixa o- o u- (< AU) hi ha *fr. oursin*, marsellès *ursin*, *dulsin* (i cf. encara genov. *zin*, nap. *anġin*); G. Folena (*Boll. A. Li. Medit.* v, 63-64) vol veure en aquest complex el resultat d'un encreuament de ERICIUS amb ECHINUS, però ignora els cat. *so(r)is* i *bogamari*, i en general no dóna compte de les formes en o-, que també trobem en noms de l'eriçó terrestre, com való *urechon*, angl. *urchin* (*sea-urchin* 'gatota, soís'); car l'afegiment de sufix -INUS no necessita explicació; no descartem que amb caràcter subsidiari hagi existit també la intervenció de ECHINUS (d'un tractament català de -C^l potser la variant *soïssos*?)

Sojar, V. *sotjar* *Sojorn*, *sojornament*, *sojornar*, *sojorniu*, V. *jorn* *Sojou*, V. *jou* *Sol* 'nota musical', V. *solfa*

SOL (astre), del ll. SŌL, SŌLIS, id. □ 1.ª doc.: orígens.

«E adons Jesuchrist espirà e morí, / e 'n lo punt de

la mort, lo *sol* s'escureí, / e la luna sí-s féu, e-l temple s'estomí»; «En lo comensament creà Déus lo cel --- en dimecres creà Déus lo *sol* e la luna e les esteles per illuminar la mar e la terra»; «per so car lo *sol* e-l foc se semblen en lugor ---»; «--- lo *sol*: çper qual natura par al matí que sia major que al migdia?», Lllull (*Plant. de N. Dona*, 26g; *Do. Pu.* I, 3.4, Gili p. 7; *Merrav.*, NCl. I, 156, 159). «--- Denant lo juici --- seran se<n>yals en lo *sol* e 'n la luna e en les esteles, lo *sol* és fet negre, e la luna és feta roja, e les esteles del cel casegren sobre la terra», *VidesR*, 3r1, n. 10. En particular es troba parlant dels raigs del sol, en tant que generadors de calor o de llum: a les dones «lo raig del *sol* / en juliol / los és plaent», «tal carceller / en va trahulla, / --- / per ull d'agulla / vol pás camell, / e pendre vol / lo raig del *sol* / ell, a grapades»; «trabant-me falt, / de vista losca / --- / com la visiva / del --- rat --- penat / e del muçol / al raig del *sol*, / d'ull lo perdia / ---», JRoig (*Spill*, 587, 8503; i altres en rima: 1803, 3185, 15557).

En Roig rima totes sis vegades amb ò oberta. El prolongament del ll. SŌLE, que en principi ha de tenir o tancada en romànic, s'ha conservat així —o tancada o no diftongada— en la gran majoria dels parlars neollatins: cast. *sol*, it. *sole*, gc. *sou* (Landes, Bearn i Lavedà: Rohlf's, *Le Gc.*, 222); però en català és dels mots on la *o*, en síl·laba inicial, s'ha obert en ò a la gran majoria del territori, segons la norma observada i estudiada en *LleuresC*, 109 (n. 8); que estableix la conservació del timbre *o* en aquesta mena de mots, en les diòcesis de Girona (*sol*) i Èlna (*sól*), i el pas a ò en la de Bna. i part S. del cat. or., així com en cat. occid., val. i balear.

Així, en efecte, s'esdevé en el cas present; si bé sembla que hi ha també manteniment en alguns punts de l'occid.: *lu sol* Tor de V. Ferrera (1932); *tòka l sól* a Tendrui (Ribagorçana) (1957); a Morella sembla que no està ben fixat: de dins la ciutat vaig sentir Carre(r) 'l sól, però l'acompanyant vacillava i després li vaig oir *sól*. Altrament hi ha ò oberta pertot, des de les altes valls del Pirineu central (Àreu de V. Ferrera, Cardós i Farrera, 193-4) fins al val. (MGadea, *T. del Xè* I, 238) i les Illes.

V., per al balear, BDLIC XII, 64 (aquí i en *Homen. MzPi.* I, 689-96, amb els fets correctes, però amb interpretació dolenta o defectuosa del fenomen, per AMAlcover i AGriera). En aquest mot hi ha també ò anòmala en el migdia d'Itàlia *sôle*, en contra de *sôle* de l'italià comú i dels dialectes toscans i del Nord (Bertoni, *ARom.* XXII, 159). La nostra o oberta ja ho degué ser des d'antic, segons les rimes de J. Roig i una de BMetge (*LleuresC*, p. 193).

En llengua d'oc, no crec que *sol* surti mai en rima. En la llengua dels trobadors allà es troba ja *solelh*, la forma francesa, però encara hi ha *sol* en diversos poemes de la primera època: particularment els dos arcaïcs *Boeci* (Appel, *Chr.*, 105.98) i Guilhem de Peitieu: «la nostr' amor va enaïssí, / com la branca del albespí, / qu'està sobre l'arbr'entrenan ['abans'] / la nuoit, ab la ploia ez al gel, / tro l'endeman, / que-l *sols* s'espan,